

Kitap İncelemesi

Müzik araştırmalarında bilimsel yöntem ve yaklaşımlar kitabı üzerine ...

Ali Uçan¹

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara, Türkiye (Emekli)

Makale Bilgisi

Geliş: 23 Temmuz 2023

Kabul: 28 Eylül 2023

Online Yayın: 30 Eylül 2023

Anahtar Kelimeler

Bilimsel araştırma

Metodoloji

Müzik

Müzikoloji

2822-3195 / © 2023 TM

Genç Bilge Yayıncılık tarafından

yayınlanmakta olup, açık erişim,

CC BY-NC-ND lisansına sahiptir.

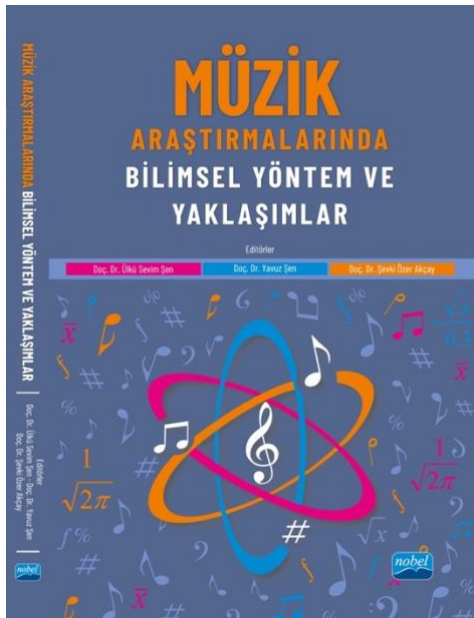

Öz

Bu çalışma, biri çift, on üçü tek yazarlı 14 bölümden oluşan, Müzik Araştırmalarında Bilimsel Yöntem ve Yaklaşımlar adlı çok yazarlı kitap üzerine bir incelemedir. Kitap on dört yazarlı bir bütün olarak kendine özgü işbölümlü bir takım çalışmasıdır. Bölümler en genel ve temel konulardan ana ve alt konulara doğru sıralanarak iç ve dış tutarlılığı yüksek bir biçim ve içerikte düzenlenmiştir. Her bölüm, içerdiği konunun ana çizgileri, karakteristik özellikleri ve önemli ayrıntılarıyla ele alınarak, gerekli alıntılara ve göndermelere yer verilerek, yeri geldikçe somut durum ve olgularla örneklendirilerek açıklanıp işlenmekte ve zengin bir kaynakçayla desteklenmektedir. Bütün bu özellikleriyle kitap, bir bütün olarak adına, kapsamına ve işlevine uygun bir bilimsel anlayış, yaklaşım ve yöntemle kurgulanıp biçimlendirilerek ve içeriklendirilerek hazırlanmıştır. Bu bakımdan alanında derli toplu bir kaynak olarak ilk örnek ve öncü bir çalışma niteliği taşımaktadır.

Makaleye atıf için

Uçan, A. (2023). *Müzik araştırmalarında bilimsel yöntem ve yaklaşımlar kitabı üzerine ...*. *Türk Müziği*, 3(3), 397-401.

Kitaba İlişkin Kütüphane Bilgi Kartı

Şen, Ülkü Sevim., Şen, Yavuz., Akçay, Şevki Özer.

Müzik Araştırmalarında Bilimsel Yöntem ve Yaklaşımlar,

Editörler: Ülkü Sevim Şen, Yavuz Şen, Şevki Özer Akçay,

1. Basım, XVI+320 s. 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-427-819-B,

E-ISBN: 978-625-427-820-4

Kitapla ilgili kelimeler:

Müzik, Müzik Bilimleri, Müzikoloji, Bilimsel Araştırma, Metodoloji.

¹ Profesör. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara, Türkiye (Emekli Öğretim Üyesi). E-mail: a.ucan@hotmail.com

İnsan, oluşum, yapı ve yaradılış olarak *doğuştan müziksel bir varlıktır*. İnsanın yaşadığı çevrede yaptığı başlıca kültürel eylem ve söylemlerden ve yarattığı başlıca kültürel varlıklardan biri müziktir. **Müzik** birey olarak insan, toplum ve tüm insanlık yaşamında çok yönlü, çok boyutlu ve çok geniş kapsamlı, derin anlam ve işlevleri olan bir eylem-söylem ve varlık alanıdır. Bu kavramsal ve olgusal alanın özeğindeki *her müzik kendine özgü bir arayış-buluş süreci ve ürünüdür*. **Araştırma** denilince genellikle *bilinçli, amaçlı, düzenli ve yöntemli arayış ve buluş süreci* anlaşılır. Bu süreç öz ve biçim olarak *insansal-kültürel varoluşun* başlıca etmenlerinden biridir. Bu bakımdan *İnsan, Müzik ve Araştırma*, kavram ve olgu olarak *birbirleriyle iç içe sınımsız ilişkili bir üçlüdür*. İşte bu nedenlerle bu temel özellik, müzikle ilgili her çalışmaya, o bağlamda özellikle **Müzik Araştırmaları**na yansır.

Dünyada *müzik araştırmalarının ilk ön kökleri* insanların yaptıkları-yarattıkları-dinledikleri müzikle ilgili düşünme, usamlama, bilgi-düşün-görüş ortaya koyma *çizim, söylem ve eylemleriyle* başlar; belirtme, aktarma-paylaşma *edim ve çalışmalarıyla* belirir, gelişir. Bunların ilk *çizimli ve sözlü başlangıçları Tarih öncesinde, yazılı başlangıçları ise Tarih çağlarında* görülür. Müzik araştırmanın ve araştırmacılığının *ilk ön oluşumu* müziği betimleme, nitelendirme, adlandırma ve tanımlamayla başlar. Bu süreç az çok belirgin bir *kuram* olarak MÖ 6.-5. yüzyılda Doğu’da Konfüçyüs’e, Batı’da Pitagoras’a temellenir. *İlk Çağın* sonlarına doğru genellikle bu iki temel üzerinde durulup oradan yola çıkılarak oluşup gelişen yazılı müzik araştırmaları *Orta Çağ, Yeni Çağ ve Yakın Çağ*’da değişik boyut, kapsam, yol ve yöntemlerle belli aşamalardan geçerek günümüze ulaşmıştır (Uçan, 2018a, ss. 16-19).

Türkiye’imizde yeni müzik araştırmaları 19. yüzyılın sonlarında başladı, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde belirip ikinci çeyreğinde belirginleşti. Tam bilimsel bakış, anlayış, yaklaşım ve yöntemli araştırmalar ise 1950’lerin ikinci yarısından itibaren kimi müzikçilerimizin akademik/bilimsel-üniversiter öğrenim görek müzik alanında hazırladıkları ilk-öncü doktora tezleri (Oransay, 1962; Okyay, 1975; Günay, 1978; Süer, 1980; Uçan, 1982) ile yeni bir aşamaya erişti. Yanı sıra üniversitede müzik bilimleri bölümünün kurulup açılması (1975-1976), müzik yükseköğretim kurumlarının tümüyle üniversitelere bağlanması (1982) ve ardından lisansüstü eğitime başlamasıyla belli bir ivme kazandı (Uçan, 2018, ss. 31-32). Son kırk yılda giderek artan bir hızla umut verici bir çokluk, çeşitlilik ve yaygınlığa ulaştı.

Müzik araştırmalarında çeşitli yaklaşım ve yöntemler izlenir-uygulanır. Bunlar arasında *müzik alanına özgü olanların* yanı sıra değişik alanlara ilişkin olanlardan uygun görülerek seçilip *uygulama, uyarlama ve dönüştürme* yoluyla kazanılan bilimsel yaklaşım ve yöntemler de bulunmaktadır. Ancak bu alanda *yeni yaklaşım ve yöntemlere* de gerek vardır. Bu bağlamda yöntem araştırmak ve yeni yöntemler bulmak, yaratmak ve geliştirmek üzere ilkeler oluşturup geliştiren bilim (Akarsu, 1975, ss. 189-190) olarak tanımlanan **yöntembilim** büyük önem taşımaktadır. Çok gereksinilen bu *yöntembilimsel çalışmaların* yanı sıra “anlama, açıklama, yorumlama koşullarını ve yöntemini araştıran bilim dalı” olarak tanımlanan **yorumbilim** de önemlidir; dolayısıyla *yorumbilimsel çalışmalar* da gereklidir. Bu tür çalışmaların daha sağlıklı, etkili ve verimli yapılabilmesi için müzik alanında “*öğretim üyeliği*” konumunun (statüsünün) yanı sıra, ona eşdeğer “*araştırma üyeliği*” konumunu da oluşturmak gerekir (Uçan, 2018a, s. 30). Çünkü müzik alanında yeni yöntemler çoğun ancak bu yolla bulunabilir, yaratılabilir, geliştirilebilir. Bu amaçla *Araştırma Üyeliği* konumunu oluşturmaya ilkin belli Araştırma Üniversiteleri ile Ankara Müzik ve Sahne Sanatları Üniversitesi’nde (Uçan, 2018b) başlanabilir.

Müzik araştırmaları, ana boyut ve içerikleri yönünden *felsefesal, bilimsel, sanatsal ve tekniksel* araştırmalar olarak dört ana kümeye ayrılır. Buna bağlı olarak müzik araştırmalarında izlenen yaklaşım ve uygulanan yöntemler *felsefesal yaklaşım ve yöntemler, bilimsel yaklaşım ve yöntemler, sanatsal yaklaşım ve yöntemler ve tekniksel yaklaşım ve yöntemler* olarak adlandırılıp kümelendirilebilir. Öbür yandan müzik araştırmalarında izlenen yaklaşım ve uygulanan yöntemleri, *genel yaklaşım ve yöntemler, özel yaklaşım ve yöntemler, özgül yaklaşım ve yöntemler* olarak sınıflamak da olanaklıdır. Bütün bunların her birinin öncelikli görünen yön ve nitelikleri vardır.

Müzik araştırmalarında çeşitli nedenler ve niçinlerle çoğu ilgililere en gerekli ve öncelikli görünen *bilimsel yaklaşım ve yöntemler*dir. Buna bağlı olarak ülkemizde özellikle son yıllarda hızla artan ve çeşitlenen müzik araştırmalarında izlenmesi, uygulanması ve sıklıkla kullanılması söz konusu olan bilimsel bakış, anlayış, yaklaşım ve yöntemleri bir araya getirerek derli toplu kapsayan bir kitaba gereksinim vardı. Özellikle müzik yükseköğretim kurumlarında öteden beri duyulan ve son dönemde epeyce öne çıkan bu gereksinimin daha da gecikilmeksizin giderilmesi gerekiyordu. Bunun

farkında ve bilincinde olanlardan Doç. Dr. Ülkü Sevim ŞEN, Doç. Dr. Yavuz ŞEN ve Doç. Dr. Şevki Özer AKÇAY'ın ortak editörlüğünde, beklenen kitap hazırlanıp Aralık 2022'de yayımlanmış ve ilgililerin erişimine sunulmuş bulunmaktadır. **Müzik Araştırmalarında Bilimsel Yöntem ve Yaklaşımlar** adlı çok yazarlı bu kitap Nobel Akademik Yayıncılık'ça işlevine uygun, titiz ve alımlı bir düzenleme ve biçimlendirmeye yayımlanmıştır. Böylece gereksinimin karşılanma aşamasına geldiği görülmüyor. Çünkü kitap bu alanda *en gerekli ve öncelikli görünen bilimsel yaklaşım ve yöntemleri* içermektedir.

Kitap biri çift, on üçü tek yazarlı 14 bölümden oluşmaktadır. Bölümlerden ikisi aynı yazar tarafından yazılmıştır. Dolayısıyla kitap on dört yazarlı bir bütün olarak *kendine özgü işbölümlü bir takım çalışması*dır. Bölümler en genel ve temel konulardan ana ve alt konulara doğru sıralanarak iç ve dış tutarlılığı yüksek bir biçim ve içerikte düzenlenmiştir. Her bölüm, içerdiği konunun ana çizgileri, karakteristik özellikleri ve önemli ayrıntılarıyla ele alınarak, gerekli alıntılara ve göndermelere yer verilerek, yeri geldikçe somut durum ve olgularla örneklendirilerek açıklanıp işlenmekte ve zengin bir kaynakçayla desteklenmektedir. Bütün bunlardan yazarların alanlarında yaşadıkları öğrenici, öğretici, araştırmacı konumlarında edinin geliştirdikleri sağlam donanım, güçlü birikim ve zengin deneyimlerini, belli süzgeçlerden geçirerek yazdıkları bölümlere gereğince aktarıp yansıttıkları anlaşılmaktadır.

Bilindiği gibi müzik araştırmalarında *çözümleme* çok önemlidir; üstelik *bilimsel çözümleme* ile *müziksel çözümleme* çoğun art arda, birlikte ve iç içedir. Bu ve başka nedenlerdir ki özellikle *eser-yapıt çözümleme* çalışmalarının en odağında, en özeğinde yer alır. Bu durum çok köklü, genişlikli ve derinlikli Türk müzik yaşamının ve kültürünün gerek geleneksel-göreneksel ve çağdaş katmanlarıyla, gerek yerel-yöresel-bölgesel, ulusal ve uluslararası-evrensel boyutlarıyla çoğulcu yapısında göz önüne alınmayı gerektirir. Nitekim on dört bölümlü kitapta altı bölüm bu konuya ayrılmış bulunmaktadır.

Kitabın müzik alanı için yenilikçi özelliklerinden biri *yorumbilimsel (hermeneutik) bakış, anlayış, yaklaşım ve yöntemin* ayrı bir bölüm olarak yer alması ve işlenmesidir. Başka bir yenilikçi özelliği *etikbilimsel (etik, ahlakbilimsel) bakış, anlayış, yaklaşım ve yöntemin* de ayrı bir bölüm olarak yer alması ve işlenmesidir. Genel olarak *ahlak bilimi, etik bilimi, töre bilimi* olarak adlandırılan bu alan kitapta “Bilimsel Araştırmalarda ve Müzik Araştırmalarında Etik” olarak yer almıştır.

Bütün bu özellikleriyle kitap, bir bütün olarak adına, kapsamına ve işlevine uygun bir bilimsel anlayış, yaklaşım ve yöntemle kurgulanıp biçimlendirilerek ve içeriklendirilerek hazırlanmıştır. Bu bakımdan alanında derli toplu bir kaynak olarak ilk örnek ve öncü bir çalışma niteliği taşımaktadır. Böylece müzik araştırmaları alanına temel bir katkı sağlarken aynı zamanda alanında öteden beri görülen çok önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Her iki açıdan da doyurucu bir oylumdur.

Kitap öncelikle bünyesinde müzik birimleri bulunan üniversitelerin güzel sanatlar fakülteleri, sanat-tasarım fakülteleri, eğitim fakülteleri ve devlet konservatuvarları ile lisansüstü enstitüler ve araştırma-uygulama merkezlerinde müzik araştırmaları alanında gereksinilen ders ve başvuru kitabı ya da kaynak kitap olarak kullanıma son derece elverişli bulunmaktadır. Ayrıca diğer sanat dallarında da kimi gerekli ve zorunlu uyarlamalarla ve benzer bir işlevle kolayca kullanılabilir niteliktedir.

Böylesine değerli bir *takım çalışması* yaparak alana son derece anlamlı ve işlevsel bir katkıda bulunan editör ve yazarları candan yürekten kutluyorum. Bu duygu, düşünce ve beklentilerle kitabın, başta müzikbilimsel araştırmacılar ile öğrenici, öğretici ve diğer araştırmacı konumundaki ilgililer olmak üzere tüm edinen, okuyan, okutan ve kullananlara çok yararlı olacağını umuyorum. Bu umuyla müzik araştırmaları alanında bu tür derli toplu çalışma ve yayınlara yenilerinin eklenmesini diliyorum.

Yazar Özgeçmişi

Prof. Dr. **Ali Uçan**, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi olarak emekli olmuştur. 1941 yılında Konya'nın Bozkır ilçesine bağlı Üçpınar'da (Hocaköy) doğdu. 1953'te İvriz Köy Enstitüsü'ne girdi. 1959'da İstanbul İlköğretmen Okulu (İÖO) Müzik Semineri'ni, 1962'de Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'nü bitirdi. 1962-1965 yıllarında Almanya'nın Köln Devlet Yüksek Müzik Okulunda Keman ve Eğitimi alanında Sanatta Lisans öğrenimini tamamlayıp uzmanlık eğitimi gördü. 1965'te yurda döner dönmez başladığı keman/müzik eğitimciliğini sürdürürken 1974'te girdiği Hacettepe Üniversitesi'nde Bilimde Lisans (1976) öğrenimini tamamlayıp Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme alanında Yüksek Lisans (1978) ve Doktora (1982) dereceleri, Gazi Üniversitesi'nde Müzik Eğitimi Ana Sanat Dalında doktora eşdeğer Sanatta Yeterlik (1985) derecesi aldı. Önce kısa bir süre ilköğretmenliği, sonra Ankara İÖO Müzik Seminerinde keman öğretmenliği yaptı ve Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümünde birçok dalda eğitim verdi. 1980'li yıllarda Gazi Üniversitesi'nde yardımcı doçent, doçent ve profesör oldu. Uzun yıllar Bölüm Başkanlığı, Bölüm Başkan Yardımcılığı, Ana Bilim/Ana Sanat Dalı Başkanlığı ve Türk Müzik Eğitimi Araştırma-Geliştirme Merkezi Başkanlığı yaptı. Fakülte Yönetim Kurulu, Fakülte Kurulu ve Enstitü Kurulu Üyeliklerinde bulundu. Ülkenin dört bir yanında ve Avrupa'da bilimsel ve sanatsal etkinlikler gerçekleştirdi. Çok sayıda saygın kuruma danışmanlık hizmeti verdi, çeşitli eğitim kurumlarının program geliştirme çalışmalarında etkin görev aldı. Birçok ulusal ve uluslararası kuruluşun kurucu üyesi oldu. Uçan'ın yurt içinde ve dışında yayımlanmış 45'i aşkın kitabı, 500'ü aşkın bilimsel/sanatsal çalışma, bildiri ve makalesi vardır. Ayrıca keman eğitimi için bestelenip yayınlanmış küçük ve orta ölçekli 250 dolayında özgün parçası ve 100 dolayında uyarlaması-düzenlemesi ile genel müzik eğitimi için bestelenip yayınlanmış üçer seçenekli 10 okul şarkısı bulunmaktadır.

Kaynakça

- Akarsu, B. (1975). *Felsefe terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Günay, E. (1978). *Fon müziğinin insanın çalışmasına etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitim Fakültesi.
- Okyay, E. (1975). *Melodische gestaltung elemente in den Türkischen 'kırık hava'* [Türk kırık havalarında ezgisel yapılandırım öğeleri (yapıtaşları)] [Yayımlanmamış doktora tezi, Buca/İzmir, 1975]. Freie Universität.
- Oransay, G. (1962/1966). *Die melodische Linie und der begriff makam der traditionellen Türkischen kunstmusik vom 15. bis zum 19. jahrhundert* [15. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar geleneksel Türk sanat müziğinde ezgisel çizgi ve makam kavramı], Ankaraner Beiträge zur Musikforschung. [Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Basımevi, 1966]. Ludwig Maximilian Üniversitesi.
- Süer, R. (1980). *Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda öğretim*, [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Uçan, A. (1982/1996). *Gazi yüksek öğretmen okulu müzik bölümü müzik alanı birinci yıl yetiştirilmesinin (programının) değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi, 1996]. Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitim Fakültesi
- Uçan, A. (2019). Türklerde müzikbilim [ve Türkiye'deki müzikbilimsel gelişmeler]. *Türk Müzik Atlası 4*. F. Göher Vural & T. Vural (Ed.), Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi, Ankara, 2019, s. 3-36. www.turkmusikisatlası.org
- Uçan, A. (2018a). Dünya'da müzik araştırmalarına genel bir bakış ve KKÜ 1. Uluslararası müzik araştırmaları öğrenci kurultayı, *Online Journal of Music Sciences* 3(2), 7-45.
- Uçan, A. (2018b). "Müzikte Üniversite Eğitim: Dünyada, Türk Dünyası'nda ve Türkiye'deki Genel Durum", *ISME-2018 Uluslararası Müzik Eğitimi Birliği 33. Dünya Konferansı Türk Dünyası Oturumu*, 15-20 Temmuz 2018, Azerbaycan Millî Konservatuarı, Bakü/Azerbaycan; ISME-International Society for Music Education Turkic Session, July 15-20, 2018, Baku/Azerbaijan, Turkish Editor Group: Uğur Alpogut, Başak Gorgoretti, Refik Saydam, Azerbaijan National Conservatory, Baku/Azerbaijan, ss. 444-457.
- Uçan, A. (2018c). ISME 33. Dünya konferansı Türk oturumu açış konuşması, *ISME-2018 Uluslararası Müzik Eğitimi Birliği 33. Dünya Konferansı Türk Dünyası Oturumu*, 15-20 Temmuz 2018, Azerbaycan Millî Konservatuarı, Bakü/Azerbaycan; *ISME-International Society for Music Education Turkic Session*, July 15-20, 2018, Baku/Azerbaijan, Turkish Editor Group: Uğur Alpogut, Başak Gorgoretti, Refik Saydam, Azerbaijan National Conservatory, Baku/Azerbaijan.
- Uçan, A. (2017). Türkiye'de müzik araştırmalarına genel bir bakış ve KKÜ I. Ulusal Müzik Araştırmaları Gençlik Kurultayı, (Çağrılı Konuşma/Bildiri), *Kırıkkale Üniversitesi I. Ulusal Müzik Araştırmaları Öğrenci Kongresi* (30-31 Mart 2017), Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi (KKÜ), *Çevrimiçi Müzik Bilimleri Dergisi*, *Online Journal of Music Sciences* 2(3), Dec. 2017, 9-36. <http://ojomus.dergipark.gov.tr/ojomus>
- Uçan, A. (2016). Türklerde müzikbilim ve Türkiye'de müzikbilimsel gelişmeler, *1. Erzurum Ulusal Müzik Bilimleri Sempozyumu (28-29 Nisan 2016) Bildiriler Cilt 1*, E. Lehimler & K. Çelenk (Ed.), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü [Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü], Aralık 2016, s. 17-81.

Uçan, A. (2010). Düünden bugüne-bugünden yarına Türkler ve müzik bilimi [müzikbilim]”, *Türkler ve Bilim: Düünden Yarına Bilgi Şöleni [Sempozyumu]* (06-11 Ekim 2010), Ankara: TOBB Ekonomi ve Teknolojisi Üniversitesi.

On the book titled scientific methods and approaches in music studies

Abstract

This study is an examination of a multi-authored book titled “Scientific Methods and Approaches in Music Studies” consisting of 14 chapters, one of which is co-authored and thirteen of which are authored individually. The book is a collaborative effort with a unique division of labor among the fourteen authors. The chapters are organized in a manner that progresses from the most general and fundamental topics to main and subtopics, ensuring both internal and external coherence in both form and content. Each chapter is meticulously treated, discussing its main outlines, characteristic features, and significant details, while incorporating necessary citations and references. Concrete situations and facts are illustrated and elaborated upon when relevant, supported by a rich bibliography. In its entirety, the book has been meticulously structured, formatted, and populated with content in accordance with a scientific understanding, approach, and methodology that befits its name, scope, and function. Therefore, it stands as an exemplary and pioneering work in its field, serving as a well-organized resource.

Keywords: Music, Musicology, Scientific Research, Methodology.

